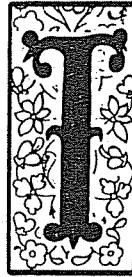

Sosyoloji

SABRİ
AKDENİZ

**TÜRK TOPLUMUNDAKİ
BÖLÜNME SEBEPLERİ:**

Eğitim ve Laiklik

Türkiyede din işlerini ayrıca yürütecek, kendi özel yasa ve gelenekleriyle kurulup yerleşmiş bir kurum bulunmadığından, devlet "Ben lâikim, din işlerine karışmam." deyince, din sahihsiz, orta yerde kalmıştır. Doğrusu Cumhuriyet Hükümetleri "Ben din işlerine karışmam." demekle kalmadı, din işiyle ilgilenilmesini, bu işi gereğince yürütecek kurumlar meydana getirilmesini de yasakladı. Bu yüzden Türkiyede bugün, okur yazar olmayanlar bir yana, kendine müslüman dediği halde Kur'anı Kerimin adını herhangi tanınmış bir kitap gibi kulaktan duymuş, bir takımın da ona karşı yönelttileri menfi, dininin en ufak bir vecibesini dahi yerine getirmemiş, getirmeği aklından geçirmiyen, çünkü öğretilmemiş, alıştırılmamış, din bilgisinin yoksun yüzbinlerce, belki milyonlarca okur yazar vardır. Müslümanlık üstüne bilgi edinmiş olanların da bu bilgileri gelişigüzel, yetersizdir. Pek çokları bu durumlarından acı duyagelmışlerdir. Gecende bir arkadaşına yarı şaka somuşlar: "Sen müslüman mıydın? Bilmiyorduk." O da dudaklarında ezik bir gülümseyişle: "Evet," demiş "Cumhuriyet müslümanıyım!"

Laikiz demekel işin içinden sıyrılamayız. Bu sadece bir iman eksikliği değil, bir kültür boşluğudur da. Din de, bütün öteki bilgiler gibi, öğretilmek, uygulamalarına alıştırılmak, hem de iyi bilenlerce, bu konuya emek vermiş, kafa yormuş, gönül bağlamış kişilerce öğretilip alıştırılmak ister. Bu bakımdan lâiklik kavramını yeniden ele almamız, titizlikle üstünde durmamız, sınırlarını belirtmemiz, uygulamaya alanını göstermemiz gerekir. Bizim anladığımız lâiklik, dine sahip olmak isteyenlerin, olanların da bulunması, bunların birtakım kurumlar kurması, Türk ulusunun ilerlemesine yücelmesine, yeni ku-

şakların karakterlerine katacakları iman gücü, sağlamlık, Türk - müslümanlığa yarasır ciddiyet, incelik, dedelerimizin ruhlarındaki büyüklük, efendilik, bencillikten uzaklık, kendini milletine adanmışlık, sevdiği ve sevgisi, doğruluk, ruh arıklığı, bütün bunları içine alan iman ve aydın, nurlu dinlilikle yardım etmeleridir. Bunlar da ancak düzenli, sürekli, anlayışlı, gayeleri belirli bir eğitimle olur (1). Bu düşünce doğrudan doğruya dine karşı olanların işine gelmiyor. Ama biz de onların bu düşmanlıklarını anlayamıyoruz. Neden dine karşıdır acaba?.. Mesela; din yurdumuzdan yoksulluğun atılmasına mı engeldir? Birbirimize düşman olmamızı mı teşvik etmekte, ya da öngörmektedir?.. Herkesin iş gücü sahibi olup emeğinin karşılığını almasına mı karşıdır? Yoksa bir takım insanların sömürülmesini mi destekler?.. Böyle düşünüyorlarsa İslâmiyetin dayandığı temelleri ve bu dindeki dinamizmi anlamıyorlar demektir. Gene kendilerine Atatürkçü diyenler, dinli kişi milliyetçi olamaz, kendini milletine, memleketine adayamaz mı sanıyorlar? Dinlilik engel mi bunlara? Kısacası din vecibelerinin kişiye ve topluma yararlı bir biçimde yerine getirilmesini neye karşı buluyorlar?..

Din, lâiklik üstüne tartışmaların kısırlık, verimsizlikten kurtulamaması, dönüp dolaşıp bir çıkmaza saplanması hâlâ bu konunun bir ilerilik - gericilik kavgası olarak alınmasındandır. Oysa bugün hepimize düşen kavgayı, birbirimize dışlarımızı göstermeği bırakıp yeni neslin yetişmesinde, daha iyi gelişmesinde bunların yerini aramaktır. Din konusu üstünde durulurken çocuklarımızın, gençlerimizin yetişmelerinde dine en uygun, en verimli ve yüceltici bir biçimde nasıl yer verilebileceğini arayıp bulmak olmalıdır.

Hristiyan batı ülkelerinde, bu arada lâikliğin beşiği Fransa ve İngilterede lâiklik anlayış ve uygulaması bambaşkadır. Fransada öğrencilerin kiliseye gidebilmeleri için, perşembe günleri okullar tatildir. Bizde dindar biri çıkıp da cuma günü, dileyen öğrencilerin cuma namazına gidebilmeleri için, öğle teneffüsü saatinin biraz uzatılması teklifini ortaya atsa neler olmaz ki?..

Bizdeki lâiklik anlayışı ve uygulamasıyla İngilteredekinin farkını belirtir düşüncesiyle, 1944 İngiliz Eğitim Yasasının dinle ilgili maddelerini çeviriyor ve karşılaştırma ile yorumunu okurlarıma bırakıyorum.

1 — Bütün okullarda, ister resmi devlet okulu, isterse kilise özel okulu olsun, derse hep birlikte (kollektif) dua ile başlanır.

2 — Gene, bütün resmi okullarda ve kilise özel okullarında muntazam din öğretimi yapılmalıdır.

3 — Din hürriyeti bütün İngiliz halkının elinden alınmaz, bir hakkı olduğu ilkesine dayanarak, ana - babalar çocuklarının din dersine girmemesini ve her günkü dinî toplantıya katılmalarını (bundan muaf tutulmalarını) isteyebilirler.

4 — Bir veli, geçer bir dinî sebeble, çocuğunu evinin bölgesinde olmayan bir okula yollamak isterse, ilgili eğitim müdürlüğü bunun gereğini yapabilir; yeter ki devlet parasını fuzulî harcamaktan ka-

çınılsın. Ancak eğitim müdürlüğü seçilen okuldaki öğretimin o çocuğa uygun olduğuna inanmalıdır.

5 — Hiçbir kilise özel okulu herhangi bir pazar okuluna ya da kiliseye gitmiyor diye bir çocuğu okula almazlık edemez.

6 — Bina, bina bakımı ya da Eğitim Bakanlığınca istenen müfredat programını uygulamakta güçlük çeken kilise özel okulları "denetlemeli okullar" arasına alınması istenebilir. O taktirde mahalli eğitim müdürlüğü bakım, yeni bina bakımı, ve onarım sorumluluğunu yüklenir, ancak bu okuldan özel mezheple ilgili din öğretimini haftada iki güne indirmesi istenir: geri kalan üç gün de din öğretimi bütün resmi okullardaki "tasdikli program" uyarınca yapılmalıdır.

7 — Öte yandan kilise özel okulları "yardım gören okullar" arasına alınması istenebilir. Bu takdirde mahalli eğitim müdürlüğü sadece bakımdan sorumlu olur; bütün tadilat, genişletme, onarım işlerini okul yöneticeleri üzerlerine alırlar. Bu durumlarda okullar istedikleri çeşit din öğretimi yapabilirler.

8 — Masrafları devlet bütçesinden karşılanan bütün okullarda din öğretimi, bütün mezheplerden ayrı, "tasdikli program" a göre yapılır.

(1) İslâm dininin eğitim ve eğitimi alanındaki boşluğu doldurmak amacıyla açılan İmam Hatip okulları ve Yüksek İslâm Enstitüleri, ne yazık ki, kendilerini aydın kişi bilen pek çoklarının henüz kabul edilip benimsenmemişlerdir. Bu iki müessesenin düşmanymış gibi davranmaktadırlar. Kanaatimce bir çoğunun düşmanca duyguları bilgisizlikten, bu öğrenim yuvalarını, oralarda okuyan çocuklarımızı tanımak zahmetine girmediklerinden, bir takımın da onları tanıyınca yanıldıklarını görmek korkusundan gelmektedir. Tabii ki bu düşmanlar içinde kötü niyetli olanlar, dinlilik işlerine gelmeyenler de vardır.

Yazarlar arasında, İmam Hatip Okulları ve Yüksek İslâm Enstitülerine baş düşman kesilen Sayın F. R. Atay'ın sözünü etmeden geçemeyeceğim. Kendimi ne denli zorlasam zorlayayım Sayın Atay'ın kötü niyetli olduğuna inanmak elimden gelmiyor. Öte yandan eskidiğini, eskilerde kaldığını, geri kafalı olduğunu da düşünmekten kendimi alamıyorum. Bedence de yaşlanmış; kolay kolay şuraya buraya gidip göremiyor; yeni şeyler de öğrenemiyor. Bu yüzden dedikoduları, kulaktan duyduğu gelişigüzel şeyleri, bundan kırk yıl önceki görüş ve izlenimleriyle yoğurarak yazıyor. Bu arada kendine söylenen yalanları da doğru, gerçekmiş gibi, bilmeden, yazıp yayınıyor. Geçenlerde bir Pazar Konuşması'nda İmam Hatip okullarında fizik, kimya okutulmadığını yazıyordu. Ona göre İmam H. okulları Yüksek İslâm Enstitüleri birer hortlanış medrese, yurt sathına karanlık, yobazlık yayan kurumlardır. Şimdi, bir bu okulları bitirenlerden beklediğimiz görevi, bir de bu çeşit suçlama, çamur atma, hakaret anlamı taşıyan söz ve davranışların onların üstündeki etkilerini, bu çocukların yüreklerine akıtılan rededilmişlik duygusunun ağusunu düşününüz. Gönlül ister ki yazarlarımız bu okullar hakkında bir şey yazmak için kalemi ellerine almadan önce bir iki İmam H. Okuluna, Yüksek İslâm Enstitüsüne uğrayıp oralardaki eğitim ve eğitimi görsünler, öğrencilerle tanışsınlar, onlarla konuşsunlar, programlarını incelesinler de ondan sonra yazsınlar.

Rahmetli H. Şehsuvaroğlu bir yazısında (CUMHURİYET, 29 Nisan 1963) vakıflarca din okulları açılmasını ileri sürüyordu. Sahiplerince hemen yüzde yüzü okumağa, eğitime hizmet maksadıyla verilen vakıflardan bugüne değin bu gayeye bir kuruluş bile harcanmamış olması garip, acı tecellidir. Sayın Şehsuvaroğlu din öğretimi ve eğitiminin ele alınması gerektiğini söylemekle çok önemli bir noktaya parmak basmıştır, ancak sorunun çözülmen-

mesini yanlış yönde aramıştır. Din adamı ve din dersi öğretmeni yetiştirmek için okul açılır ama dinlilik, avukatlık, doktorluk gibi bir meslek değildir. Bütün çocuklarımızın dinlerini bilmeleri ve içinde buldukları şartların elverdiği ölçüde onun gereklerini yerine getirmeleri istenir. Bu da din okulları açmakla olamaz. Bundan başka bugün müsbet ilimleri anaçizgileriyle olsun okumamış, bilmeyen kişiler de düşünülemez. Din eğitimi müsbet ilimler yanında vermekten başka çıkar yolumuz yoktur. En doğrusu vakıflarca ilk, orta ve yüksek öğretim yapan okulların açılması ve bu okullarda öğrencilerin din eğitime, davranış ve davranışlarla ilgili değer yargılarında, yaşayış biçiminde dini ve millî gelenek örneklerine uygun bir ortam içinde yetiştirilmelerine gidilmesidir. Böylece

toplumumuza en uygun örnek okullar ortaya çıkabileceğine, öteki okulların da bunları örnek almak isteyeceğine inanıyoruz. Ayrıca, bu yola gidilmekte Vakıflar İdaresi de salt bir ticaret müessesesi olmaktan, gelirini, mülk ve paralarını vakfedenlerin istek ve gayelerine hiç uymayan yollarda kullanarak onların ruhlarına azap vermektan kurtulup vakfın maksat ve ruhuna daha uygun bir yolda kullanmak imkânını bulacaklardır. Vakıflar İdaresi bu hayırlı işe girmekle Millî Eğitimimize eşsiz bir katkıda bulunacağı gibi üstelik maksadına uygun daha başka işlerde kullanmak için gelir de sağlayacak, yurdumuzda özel eğitimin daha ciddi, daha düzenli olmasına yardım edecek, Millî Eğitim Bakanlığının yükünü de azçok hafifletecektir.

Yüksek

İslâm

Enstitüsü

Doldum yine gönümde bu ismin tutuşurken.
Bülbüllerinin her biri coşkun ötüşürken.

Senden doğacaktır bütün insanlığa nûrlar,
İmanlı nesiller, nice neş'eyle sürûrlar...

Me'zûn ediyorsun bize binlerce mücâhit.
İman doludur kalpleri, âlem buna şâhit.

İslâmda cihat zevkini senden alacaklar.
İman ile dünyalara hâkim olacaklar.

İhya ederek kalpleri bilgiyle temelden,
Kurtarmak için insanı her köhne emelden,

Gafilleri sağlam tutacaklar yakasından.
Batılları bir bir sökecekler kafasından.

Meclisleri, irfân ile tülendirecekler.
Âsâyîşi, ahlâk ile güllendirecekler.

Mihrâkı, âlemde nizam, tam bulacaktır.
Mânâ ile ruhları, yeniden kurtulacaktır.

Vicdanlara yıllarca göreklenmiş olanlar,
Batıllara "Haktır" diye hayrette kânanlar.

Kökten yıkılıp şimmede yer yer kederinden.
Gelmekte boğuk sesler oldukça derinden.

Yandıkça bu ulvî emel'in şülesi her ân,
İlham ile nurlandıracaktır O'nu Kur'an.

Ey enstitü, eksilmeye senden bu mürüvvet!
Senden gelecektir aşklara, imanlara kuvvet.

HAKK'ın yüce fatihleri senden çıkacaktır.
Azmiyle bülün bâldı ergeç yıkacaktır!..

NURİ BAŞ